

Andreas Fogarasi

Kyiv, Brussels, Budapest

2023 szeptember 12 – november 10

A cím meglehetősen ráutaló. Aki nem ismeri a művészt, könnyen gondolhatja, hogy politikai kommentárral fog szembesülni. A jelenlegi magyar valóságban élve, van itt több dolog, ami akár alá is támaszthatná a várakozást.

Mindjárt ott vannak a térképek, amelyek Fogarasi városportréinak alapanyagát képezik. A térkép a háborúk, az offenzívák és visszavonulások elsődleges reprezentációja, lövegek, drónok, lélegeztetőgépek célba juttatásának médiuma. Komoly emberek hajolnak fölébe, homlokuk ráncolt, mint Istené, akinek a nézőpontját tükrözi.

A térkép mindenekelőtt a világ objektív reprezentációja, leképezése, amely mimetikus viszonyban van a leképezett valósággal. A tiszta objektivitásnak ez a képzete elfedi, hogy eredete nagyban kötődik a hatalomhoz, legyen szó a gyarmatosítás, leánykori nevén földrajzi felfedezések elősegítéséről, vagy birtokhatárok rögzítéséről. A térkép ugyanakkor sosem pontos, mindig kiemel, absztrahál, számszerűsít. A dadaisták és a szürrealisták a térképnek ezt az elidegenítő vonatkozását érzékelték és támadták, kiterjesztve rá a szubjektum radikális költészetét. Ennek nyomán lett a várostérkép a lettristák és a korai szituacionisták tevékenységének egyik központi elemévé. Vélhetőleg Guy Debord és Asger Jorn voltak az elsők, akik Andreas Fogarasihoz hasonlóan sniccerrel estek a térképnek. Kisebb-nagyobb darabokat, a költészet még megmaradt városi egységeit metszették ki belőle, hogy azután a bolygószerűen elkülönülő metszetek között a dérive, vagy sodródás nyilaival értelmezzék át lehetséges szituációk áramlásává a kikezddhetetlen struktúráként reprezentált kizsákmányolást.

Itt persze mutatkozik némi kognitív disszonancia Andreas Fogarasi preparátumaival. Debordék gyűlölt ellensége ugyanis a Le Corbusier-féle kollaboráns modernizmus volt, amely – olvasatukban – a kapitalista szükségszerűségeknek megfelelően előregyártott dolgozó- és lakógépekbe csoportosította, a mindent átható felügyelethez illően „benapozta” a proletariátust, lábbal taposva a városokban (elsősorban persze Párizsban) még megbúvó költészetet, a szituacionisták életelemét. Fogarasi ezzel szemben gyakran éppen a funkcionális modernizmus reprezentatív landmarkjait preparálja ki aprólékosan a városi környezetből, és helyezi el őket minden modernista álmában, a tabula rasában, a tágas, üres, referenciamentes térben, ahol minden megtörténhet.

A modernizmus tragédiája, persze, hogy egyetemes követelése mindenütt beleütköztek a lokális geopolitikai valóságba, így mai olvasata is nagy eltéréseket mutat aszerint, hogy a globális piaci szükségszerűség vagy a népnemzeti retorika diktálja-e a represszióját. A magyar modernizmust, ahogy Benedek Kata megjegyzi a kiállításához írott szövegében, mindig ellenségesség vette körül – talán csak a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején nem, amikor a benne hordozott ígéretnek egy pillanatra valóban volt pozitív kötődése. Miután ez éppen egybeesett a saját gyerekkorommal, számomra ezeknek a képeknek nyilván erősen nosztalgikus töltetük van.

Ezt támogatja az is, hogy Fogarasi preparált térképei turistatérképek, a programozott szabadidőnek a GPS korában funkcióját vesztett, jórészt elfeledett médiumai. A turistatérkép annyiban is kilóg az elidegenítő leképezés rendjéből, hogy néhány dolognak megengedi, hogy „lefeledjen”, azaz, hogy emberi nézőpontból mutatkozzon az isteni/hatalmi felülnézet helyett. Fogarasi tablói ezek a miniatűr grafikák szerepelnek, néhol egészen bizarr módon megkettőződve, az azonosságban mutatkozó eltérések finom játékával bizonytalanítva el még jobban a nézőt.

A kiállítás másik tárgyegyüttese az „anyagcsomagok” évek óta futó sorozatának része. A méretarányos kicsinyítés után itt átkerülünk az 1:1-es, ráadásul materiális leképezés terébe. Fogarasi évek óta gyűjti szisztematikusan, és preparálja egyfajta komponált anyagbemutatóvá a városi épített környezet „bőrének” fragmentumait – lebontás vagy építés alatt álló épületek homlokzati elemeit, függőfalait, üvegtábláit –, a lehető legnagyobb, szinte elidegenítő közelségből dokumentálva az

életünket alakító, nagyon is valóságos folyamatokat. Az itt bemutatott munkák az előzményekhez képest szűkszavúak, csak két-két elemet tartalmaznak, talán távoli utalásként a magyar valóság póré megosztottságára. Közülük három a Váci utca burkolatának végtelen történetét sűríti pillanatképekbe. Itt megint nehéz megkerülni a politizáló olvasatot, lévén, hogy a budapesti térkövek alatt nem a strand húzódik, ahogy a 68-as párizsi diákok gyanították, hanem a tender-korrupció földtani rétegei; az utcakő már rég nem a proletariátus fegyvere. Ugyanakkor nincsenek hangos szavak, posztok, kommentek: a munkák annyira visszahúzódnak, ökonomikusak és furcsán precízek, mintha a jelenlegi társadalmi kommunikáció ellenpólusát alkotnák.

Kortárs művészeket általában a fixa ideáiknál fogva szokás prezentálni, mint valami konziliumon a pácienseket. Én a kórismét Andreas Fogarasi esetében inkább a gyűjtés szenvedélyében találok, amit mintha a mindenre kiterjesztett művészi figyelem révén tartana kordában. Ez irigylésre méltóan produktív elegyet hoz létre. Itt és most köszömlére tett eredményeit, stílszerűen, padokról lehet szemlélni, ahonnan más munkáját mindig legjobban esik.

Erhardt Miklós